

• sancti Albani martyris, cujus apud eandem urbem et basilica et percelebre monasterium est. Quo cum venisset, et apud memoriam martyris, pro restitutione salutis suæ, Domino supplicasset, vidit per soporem quemdam juvenem clericum sibi assistentem, ac novos calceos manu ferentem, atque ut eos acciperet pedibusque indueret imperantem: se quoque ita fecisse. Illum deinde præcepisse, ut his calceata ad locum, unde illo venerat, reverteretur, ibique adventum medici præstolaretur, qui eam esset procul dubio sanaturus. Quæ ubi evigilavit, visioni fidem accommodans, quanta potuit celeritate ad sanctorum martyrum salutifera limina reversa est; ac per duos menses in eodem loco inter alios pauperes conversata, pollicitationem visionis opperiebatur. Cum interim, circa medium fere mensem Augustum, Deusdona diaconus, cujus in primo operis hujus libro crebram fecimus mentionem, Roma veniens, unum articulum digiti beati Hermetis martyris pro magno nobis munere detulit. Quem accipientes, capsula reconditum, in superiori parte basilicæ, supra ipsum occidentalem ecclesiæ introitum collocavimus. At femina quæ, ut dixi, visione divinitus admonita illuc venerat, et duobus jam exactis mensibus, nihil promissæ opis sibi advenisse cernebat, delusam se vano somnio existimans, reditum in patriam meditari cœpit. Statuitque cum negotiatoribus, qui se reducerent, ut proxima Dominica, quæ quinto Kalendarum Septembrium die^b simul cum anniversaria sancti Hermetis solemnitate erat futura, navem eorum, in regionem suam reversura, conscenderet. Jamque instante nocte, quæ diem perfectioni conductum erat sine dubio præcessura, cum nos secundum consuetu-

dinem, completo nocturnali officio, ad quiescendum [Ms. add. ecclesia] fuissemus egressi, cæteris exeuntibus, femina illa introire volens, in ipso limine conседit. Ibiq̄ coram omnibus stupore quodam oppressa, parumper obticuit; ac deinde erumpente ex omnibus pedum unguibus aliquanto sanguine, ad se reversa, manum circumstantibus porrexit, erectaque in pedes, ad sepulcrum martyrum ambulare cœpit. Quo cum pervenisset ad orationem coram altari prosternitur, ibique tamdiu jacuit, quoadusque hymnus, quem exultantium simul atque mirantium multitudo Deum laudans devotissime cantabat, completeretur. Quo finito, sana surrexit, sed in patriam ulterius redire noluit. Merito igitur miraculum istud beato Hermeti ascribitur, cujus die natalitio, et sub cujus reliquiis gestum esse constat. Sed nequaquam sanctissimi martyres Marcellinus et Petrus ejusdem operis exortes esse possunt, in quorum basilica patratum est; et quos ipsa, quæ curata est femina, toto peregrinationis suæ tempore, ut se adjuverent, semper invocavit.

94. Hæc sunt quæ de innumeris sanctorum virtutibus, aut a nobis visa, aut fidelium veraci relatione comperta, litteris ac memoriæ mandare decrevimus; quæ Christi amatoribus ac martyrum ejus veneratoribus ad legendum grata fore non ambigo: quoniam nihil eis videtur impossibile, quod ut fiat Deo omnipotenti placuerit. Incredulis autem ac sanctorum gloriæ derogantibus, quia fastidiosa esse non dubito, ne omnino legere velint, suadendum censeo: ne forte vilitate nostri sermonis offensi, blasphemiam et invidiam devitare non valeant; ac sic Deum et proximum, quos amare jubentur, se odiasse declarent.

^a S. Albanus martyr Moguntizæ colitur 21 Junii.

^b Annus hic fuit 830, littera Dominicali B.

RHYTHMUS EGINHARDI

ERUDITISSIMI VIRI

DE PASSIONE CHRISTI MARTYRUM MARCELLINI ET PETRI.

[Acta Saactorum Bolland. tomo I Junii.]

1. Erat quidam exorcista sanctus^b, Petrus nomine,
[mice,
Qui doctrinam magni Petri secutus apostoli,
Veram fidem Jesu Christi prædicavit gentibus.
Malignorum adjurator iste fuit dæmonum,
Atque atros verbo potens effugabat spiritus,
Perque signum sanctæ crucis ægros sanos fecerat.
Quem pagani comprehensum duris nectunt vinculis,
Ac per multa laniatum tormentorum genera,
Ad extremum tenebroso manciparunt carceri.
Inprudentes arbitrati quod per artus corporis

D Pœna inflicta prævaleret Christi fidem tollere,
Sed cor, cælo fixum manens, nescit flagris cedere.
Cui custos deputatus præfuit Arthemius,
Qui reorum turbam diris constringebat vinculis,
Atque claustra caligosi servabat ergastuli.
Erat cui chara valde nata, virgo nomine,
Quæ invasa præ feroci vexabatur dæmone,
Et paterna sæva pœna cruciabat pectora.

2. Quod cum Petrus comperisset, compellat Arthemium.
Monens simul et exhortans, Christi miles iuclytus,

^a Hunc titulum præfert vetus codex bibliothecæ sancti Benedicti ad Ligerim (Mabill., Acta SS. ord.

S. Bened., sæc. iv, parte 1).

^b D. Teulet, Romæ.

Mercaretur sancta fide ut salutem filiae :

« Deum, dixit, crede Christum, qui creavit omnia,
 Qui cœlum terramque sua continet in dextera,
 Et qui miti potentatu protegit quod possidet. »
 Hæc beato proferente Petro Christi famulo,
 Custos ille tenebrosi carceris Arthemius
 Plura dicta contra refert, sed eadem frivola :
 « Non est, inquit, verum, Petre, neque verisimile
 Meam tuos possit Christus ut salvare filiam,
 Qui nullum exhibet suis solamen cultoribus.
 Ferret, puto, si valeret, opem suis famulis,
 Sed hoc illum non valere produunt illa verbera,
 Quæ tu dudum propter ipsum tolerando deficiis. »
 Ad hæc Petrus vultu læto pauca verba referens
 « Christum, inquit, confitemur, et in ipsum credi-

[mus,

Qui est solus sæculorum Salvator et Dominus.
 Ipse valet, quidquid sibi placuerit, facere,
 Tam cœlo terraque potens, quam et ponti fluctibus,
 Cui servit totum suis cœlum cum sideribus.
 Ille potest, quandoquicque sibi placet, solvere
 Duros nexu catenarum, quibus vinctus tencor,
 Et de cunctis tormentorum pœnis tutum reddere.
 Sed meum credo quod nolit impedire bravium,
 Quin peccatis depurgatum pervenire faciat,
 Per tormenta passionis, ad perennem gloriam.
 Vellem tamen, o Arthemii, faceres periculum,
 Verum siet, anne falsum, quod de Christo credimus,
 Quodque illum tam potentem omnes esse dicimus. »

3. Ad hæc antri carceralis custos, nondum cre-

[dulus :

« Fiat, ait, quod hortaris, hodieque clareat,
 Valeat quid Christus tuus, quem me rogas credere.
 En ego nunc tuis vinclis superaddam vincula,
 Teque ipsum tenebroso clausum inquam carcere,
 Atque antri postes seris stringam firmioribus.
 Si te tantis innotatum liberavit nexibus
 Christum vester, ac solutum sospitem reddiderit,
 Credam illum, atque Deum colam sine dubio;
 Ea tamen ratione, si redemptam videro,
 Ipso Christo faciente, meam charam filiam,
 Ab illius dominatu, quo vexatur, dæmonis. »
 Tunc subridens fortis ille Petrus Christi famulus :
 « Fides, ait, imbecilla confirmari poterit,
 Si, quæ verbis promisisti, factis adimpleveris;
 Neque, humana sine ope atque amminiculo
 Isto tetro quo includor liberatum carcere,
 Domus tuæ limen pede penetrasse videris :
 Et non tantum contemplatu, sed palmarum tactibus,
 Explorando comprobabis ipsum tibi assistere,
 Quem inclusum dimisisti tenebroso in carcere. »
 Ad hæc verba crebro caput agitans Arthemius,
 Et non credens Deum posse tanta bona facere,
 Tali Petro servo Christi respondet affamine :
 « Homo, inquit, mente captus, aliena loqueris,
 Quod ex multis accidisse reor passionibus.
 Quas tu diu propter sectam Christianam sustines. »

• D. Teulet, *palam*

A 4. Ita dixit, et abscessit, seque domum contulit,
 Conjugique cuncta suæ, cognomento Candidæ,
 Valde stupens atque mirans dicta Petri retulit.
 Cui conjux dubitanti corde fatur credulo,
 Se mirari quod insanum voluisset dicere,
 Quem audisset sospitatem filiae promittere ;
 Nec hoc diu differendum esse quod promiserat,
 Sed præsentem se facturum fateretur tempore,
 Et quod dixit ac spondidit, hodie clarescere.
 Ille vero contra nitens, uxorem increpitat,
 Cur his verbis fidem daret, et appellat fatuam,
 Quia Christum Deum Petri tam potentem crederet.
 « Non est, ait, numen ullum, sed nec ipse Jupiter,
 Quod eundem sic conclusum possit vinclis solvere,
 Vel ex antri tetrolacu liberum dimittere. »

B Illa Petri verbis credens, quibus se promiserat,
 Per virtutem Jesu Christi mira posse facere,
 Tali sibi resistentem repulit elogio :
 « Hoc est, inquit, quod augetur Dei sui gloriam,
 Cum per illum erit factum, quod patrare nequeunt
 Illa magna, quæ a nobis nunc coluntur, numina. »

5. Hæc dum simul ac vicissim alternando confe-

[runt,

Atque, solis orbe merso, stellæ noctem proferunt,
 Ecce Petrus, ut promisit, adest admirantibus,
 Signum crucis manu gestans, veste fulgens candida ;
 Seque verum Christi servum, et non falsum aliquid
 Esse monstrat, dum multorum contrectatur manibus.
 Hæc cernentem stupor ingens arripit Arthemium ;
 Atque Petri sine mora pedibus advolvitur,

C Deum solum verum Christum magnis clamans voci-

[bus.

Hoc et conjux, hoc et cuncta consonat familia
 Esse nullum nisi Christum, rerum potentissimum,
 Quem beatus prædicasset Petrus atque coleret.
 In adventu cuius ipsum, quod eorum filiam
 Diu male possidendo vexabat, dæmonium
 Fugit statim, et invitus Dei virum prædicat,
 Ut in alto malum atrox audiretur aere :
 « Virtus, dicens, Christi, Petre, in te manens pepulit
 Me de illa, quam tenebam usque modo, virgine. »

6. Hæc tam Petro facient : per virtutem spiritus,
 Fama velox, per vicina statim loca volitans,
 Multos valde congregavit viros atque feminas.

D Nam non minus quam trecenti convenere masculi,
 Mullerum quoque major numerus confluerat,
 Simul omnes admirantes sanctam Christi gloriam
 Etenim cernebant cuncti, quod in Christi nomine
 Omnes morbi sanarentur per supernam gratiam,
 Perque sacra Petri jussa pellerentur dæmones.
 Et videntes, corde puro capere desiderant
 Fidem Christi salutarem, simul atque flagitant
 Ut in sacri mererentur unda fontis ablui.
 Huc statim, vocante Petro, venit Christi famulus,
 Magnus martyr et confessor, Marcellinus presbyter,
 Ut novellum confirmaret baptismate populum,
 Quæ dum essent adimpleta competenti ordine,

Nutu Dei quaterdeni dies evoluti sunt,
 Per quos sancti novæ gentis nationem roborant
 Ut, in Christo permanentes, creaturas colere
 Nolint, vitam æque istam velut magni quippiam
 Amplectantur; immo velint propter ipsum perdere.

7. His exactis, adest sævi missus lictor iudicis,
 Jubens omnes qui fuissent tetro clausi carcere,
 Ad conspectum nocte prima arbitri assistere.
 Quod extemplo cum audisset atri custos carceris,
 Blandis victos, qui aderant, vocibus alloquitur,
 Irent cuncti, quoquo versum vellet quisque pergere.
 « Qui ad palmam, inquit, regni pervenire cogitat,
 Ille necum ad Sereni iudicis præsentiam,
 Pœnas ibi subiturus, pergere non hæsitet ^a.

Si quis vero nondum vitam mundialem spernere
 Valet, atque tormentorum est pavore territus,
 Eat liber, quo voluntas illum sua tulerit. »
 Ecce autem iudex, primo noctis gallicinio,
 Surgit vigil, ac furenti voce jubet noxios
 Suis omnes alligatos exhiberi visibus.
 Huic præsto tenebrosi custos astans carceris :
 « Petrus, ait, exorcista, quem puniri jusseras,
 Per virtutem sui Christi cunctos victos solverat ;
 Et catenis absolutos, ire jussit liberos.
 Ipse tamen, Marcellinum quemdam secum retinens,
 In qua semel missus erat permanet custodia. »
 Hæc dicentem furibundus imperat vicarius
 Plumbo cæsum, atque vinctum, carceris Arthemium
 In obscuram atque arctam recipi custodiam.

8. Saectos vero Marcellinum atque Petrum marty-
 [res,

Quæstionem habiturus de illorum actibus,
 Suo jubet sævus iudex tribunali assistere.
 Quos ut torvis coram stantes conspiciatur vultibus,
 Blandis primo compellendos arbitratus vocibus,
 Ut eorum permutaret mentium propositum :
 « Pœna, dixit, vos minore plecti posse dicerem,
 Nisi cunctos criminosos, qui vobiscum carceris
 Antro clausi tenebantur, effugisse cernerem,
 Et hoc factum vestro nossem Christiano dogmate,
 Per quod male miserorum mentibus illuditis
 Fascinantes ac fallentes magicis versutiis. »
 Cui magnus Christi martyr Marcellinus presbyter,
 Forti pectus pietatis plenum gerens spiritu,
 Pauca quidem, sed non parva, verba contra reddi-

[dit :
 « Non est, inquit, criminosus nec dicendus noxius,
 Qui, omisso paganismo, Christo cœpit credere,
 Atque illi sana mente serviendum iudicat.
 Hoc qui facit, Dei summi filius vocabitur,
 Et a cunctis peccatorum absolutus sordibus,
 Vere esse quod vocatur, Deo dante, visitur. »
 Hæc dicentem Marcellinum imperat minaciter
 Sævus iudex, sub duorum pugnæ cæsum subigi :
 Et in locum, omni luce qui careret, projici ;
 In quo vitrum super humum fecit fractum spargier,
 Ac desuper assertorem veri nudum sternier ^b,
 Atque vinctum volutari illis in fragminibus ;

^a D. Teulet, *dubitet*.

A Omni victu abstinere Christi jubens famulum,
 Ut, his pœnis enecatus, interiret prope,
 Cui fidem extorquere se non posse viderat.

9. Tum deinde Petrum videns, talibus alloquitur :
 « Nolo, inquit, arbitreris, iterum eculeo
 Te torquendum, vel ignitis exurendum faculis.
 Immo noris, quod nectendus nodis fortioribus,
 Stipitique applicatus luce stabis crastina,
 Ac ferarum laniatu vitam brevi finies. »
 Tum beatus respondendo Petrus forti pectore,
 Irau volens contumacis concitare iudicis,
 Tali voce sævientem provocat insaniam :
 « Cum Serenus vociteris, miror valilissime,
 Cur tam tetro vultum geras obfuscatum nubilo
 Ut mensuram pervidere propriam non valeas.

B Esse namque te mortalem universi novimus ;
 Et tu, velut quiddam magnum in te vicens maneat.
 Grandes pœnas comminaris Christiano populo ;
 Stulta nimis ac feroci confidens audacia,
 Immortalem Christi fidem, de credentum cordibus,
 Exturbari unquam posse pœnis temporalibus
 Sacerdotem quidem Christi, quem rogare poteras,
 Ut pro tuis exoraret plurimis excessibus,
 Pugnæ cæsum atque vinctum mancipasti carceri.
 De quo tamen tristi facto, vero lætus gaudio,
 Magnus ille martyr Christi modo nihil queritur ;
 Immo rerum conditori dignas refert gratias. »
 Illis auditis, efferatus tormentorum arbiter,
 Petrum jubet catenarum comprehensum pondere
 Oneratum, in obscuram recipi custodiam :
 Et in cippo furibundus præcipit arctissimo,
 Plantas simul atque crura pretiosæ martyris,
 Ne abire prævaleret, includendo comprimi.

10. Sed cum essent isto modo separati martyres,
 Celso missus visitator cœli venit culmine,
 Ad beatum Christi testem consolandum, angelus.
 Qui dum sanctum invenisset vitro superpositum
 Marcellinum, sine veste nudo vinctum corpore,
 Christo Deo supplicantem, sicut erat solitus,
 Solvit statim, et opertum indumentis propriis,
 Quoquo versus præcedentem se sequendum imperat,
 Eo dicens perducendum, ubi Petrus fuerat.
 Cumque esset illo ventum, verus Dei nuntius,
 Petro statim absoluto, Marcellino præcipit,
 Ut se ambo præcedentem sequerentur pariter.

D Quem sequentes intraverunt domum quamdam su-
 [bito,
 In qua erat congregatus Christianus populus,
 Qui per ipsos ad divinam doctrinam pervenerat.
 Tum præcepit ille magnis angelus martyribus,
 Ut catervam congregatam confirmare studeant,
 Per septena proximorum dierum volumina :
 Ac tum demum sævienti se tyranno proferant,
 Ostendantque parum posse illius potentiam,
 Contra Dei continentis cuncta providentiam.

11. Tum sequenti luce jussit iudex crudelissimus,
 Ut ministri visitarent loca, quibus martyres
 Clausos simul et ligatos custodiri jusserat.

^b D. Teulet, *sternere*.

Cumque ibi non repertos referentes dicerent,
Ire jussit, et adduci, una cum Arthemio,
Ejus quoque mulierem, cognomento Candidam,
Atque natam eorumdem, nuncupatam virginem
De qua Petrus exorcista dæmonem expulerat,
Et purgatam, regi Christo credulam reddiderat.
Hos adductos ille truci inquitus oculo,
Diis jussit, immo tetrus ut litarent larvulis,
Atque sacram Christi fidem abnegando linquerent.
Et cum nolle pervidisset imperata facere,
Jussit sævus ut in ^a ingenti ruderum congerie,
More pressi noxiorum, necarentur pariter.
Qui cum vincti ducerentur viam per Aureliam,
Vident simul Marcellinum atque Petrum martyres,
Et cum eis multam valde populi frequentiam.
Quibus visis, profugisse tremefactos asserunt,
Qui beatos confessores, catenarum pondere
Prægravatos ac depressos, puniendos traxerant.
Quos ut pii fugientes turba vidit populi,
Præcurrendo festinavit prævenire pavidos,
Ac mulcere cor furentum verbis cœpit mitibus.
Sed non valens quod volebat pia plebs perficere,
Loco fixos retentavit, donec Christi famulus
Marcellinus obtulisset salutarem hostiam.
Nam in specu, quo futura sperabatur passio,
Martyr Christi celebravit missarum solennia,
Quis completis, abscesserunt quos abire jusserat.

12. Tum conversi Marcellinus atque Petrus martyres,
Ambo simul perfidorum alloquuntur populum,
Atque tali furibundos compellabant fame :
c En vidistis, quod in nostra ditione fuerat,
Ut vos modo, quo vellemus, valeremus lædere,
Et quos vinctos tenebatis, vi ereptos tollere.
Sed hoc nolle Christiana fecit patientia,
Quam suorum inferendo ^b famulorum sensibus,
Suo mites ac modestos Christus facit munere.
Et nunc quidem nos, superna suffragante gratia
Hinc abire poteramus, si hoc ferret animus.
Vos contra ^c quid possitis, tandem palam dicite ?
Tum frendentes ac frementes Satanæ satellites,
Primo ipsum, quem trahebant, trucidant Arthemium,
Ense duro ferientes effecerunt martyrem.
Cujus neci conjunxerunt conjugem ac filiam ;
Quas, per cryptæ liminare præceps datas, obruunt
Saxis simul atque magnis arenarum mollibus.

13. Tum beatos assertores veritatis alligant
Marcellinum atque Petrum, avidos martyrii ;
Annectuntque catenatos arborum stipitibus,
Donec tetro nuntiarent tormentorum arbitro,
Atque ipso comperirent, decernente iudice,
Quali morte magni forent consumendi martyres.
Qui dum cuncta cognovisset gesta quæque jusserat,
Nigram jubet intra silvam sanctos duci martyres,
Et inibi capitalem capere sententiam.
Quo cum eos deduxissent dæmonum satellites,
Illi læti et alacres laudantesque Dominum,

^a D. Teulet om. *in*.

^b D. Teulet, *inserendo*.

A Locum suæ passioni largiorem faciunt.

Nam et spinas atque vepres evelebant manibus
Ipsi suis, ut purgando terram puram redderent.
Sacrum erat quæ illorum exceptura sanguinem.
Tunc orantes, atque pacis sibi dantes osculum,
Genu flexo, percussorem patienter perferunt,
Ac projecta gravi petunt costum carnis sarcina.
Quorum ipse, qui eosdem magnos Christi martyres
Ferro jussus jugulavit, se vidisse fassus est,
Carnis vinclis absolutos evolasse spiritus,
Forma quasi virginali, tectos veste fulgida,
Auro quoque radiantes ac gemmarum lumine,
Angelorum coruscantum circumdatos agmine,
Lætabundos cum immensa lucis affluentia,
Supra cuncta penetrando celsa mundi sidera,

B Sublevatos ad æterna cœli regna scandere.

14. Duæ quædam referuntur Romæ natæ feminae,
Una dicta est Lucilla, Firminaque altera,
Veram puris retinentes Christi fidem cordibus ;
Quæ propinquæ ter beati martyris Tiburtii,
Ad illius sancrosanctum assidentes tumulum,
Deo gratas vigilando ducebant excubias.
Quibus ipse, cum beatis semet comitantibus,
Marcellino atque Petro, manifeste retulit
Per soporem, ubi sacra jacuissent corpora
Eorumdem electorum, atque simul admonet
Ut euntes absque mora, illa statim auferant,
Et in crypta suum prope eurent corpus ponere.
Quæ præceptis obsequentes, Nigram silvam adeunt,
Sublatosque beatorum inde portant cineres :
C Et in specu deponentes, jusso loco tumulant.
Quas ad ista peragenda adjuvisse referunt
Duos quosdam de sacratæ sedis apostolicæ
Clericis, quos ordo sacer nominat acolythos.

15. Hæc ut gesta referuntur, retulisse asserunt
Illum ipsum, qui eosdem interemit martyres,
Et ab illo didicisse Damasum pontificem,
Cum, ætate puerili, per eadem tempora,
Sub magistro ministraret, et ad magnum cresceret
Rerum culmen, tunc Romana lector in ecclesia ;
Post hæc cuncta memorasse, ac mandasse litteris,
Cum illius alnæ sedis obtineret apicem,
Et in tota principatu polleret ecclesia.
Ille autem, qui beatos martyres percusserat,
Dorotheus cognomento, per divinam gratiam
D Ad baptismi sacramentum pervenisse dicitur,
Sacram sedem tunc regente Julio pontifice,
Publicam simul puramque gessit poenitentiam,
Atque morum probitate consequi promeruit
Sempiterni salvatoris salutarem gratiam,
Per illorum, quos percussit, beatorum martyrum
Nunc et semper memorandam miram patientiam.
Qui de mundi triumphantes principe diabolo,
In supernis collocati semper gaudent œdibus,
Coram Christo, per æterna sæculorum sæcula.

^c D. Teulet, *vos contra*.